

A csöves jelenség

3. Szent Györgyöcskék és sárkányocskák

Azt mondták a csöves-vitán a gyerekek: sokszor látszatra épül az iskolai közélet demokratizmusára. Hiszen hozzá lehet szólni például az ifjúsági parlamenten, de néhol csak úgy, ha előbb bemutatják az igazgatóknak a hozzászólás szövegét. Az egyik hozzászóló elmondta, felelősségre vonta az iskolai KISZ-vezetőséget, mert nyilvános fórumon kifejtette, formális náluk a KISZ-élet. Nem azért vonták kérdőre, mert szerintük kifogástalan a KISZ-élet, hanem azért, mert úgy gond, aki ezt nyilvános fórumon kijelenti, az lejáratja az iskoláját.

Mit tehetnek olyankor, amikor úgy érzik, becsapják őket: az iskolai menzán vizezik a kakaót, vagy alapos a gyanújuk, hogy a konyhai alkalmazottak lopják a húst. Nem is ismerik pontosan a lehetőségeiket, mit lehet ilyenkor tenni, de ha megpróbálnak valamit, akkor sem biztos, hogy meg tudják védelmezni magukat az ügyesen álcázott retorziótól.

A városi KISZ-bizottság szervezte vitákon tucatjával mesélik a hasonló eseteket, s rezignáltan kérdezik: mi értelme a szép szavaknak, ha ilyen ügyekben a KISZ sem tud semmit tenni? Az is kiderült, a csöves életforma bűvkörébe nemcsak olyanok sodródtak, akik a társadalom alapvető normáit sem fogadják el, hanem olyanok is — rokonszenves, kétségkívül értékes emberek —, akiknek nem az elvekkel, hanem az elvek megvalósításával van bajuk.

A fiataloknak ez a rétege többnyire jól tanul —

vagy tanult, míg iskolába járt. Afféle nehéz emberek, akik kezdetben komolyan vették a KISZ-t, a hivatalos fórumok keretében próbálták vélt vagy valóságos igazságot érvényt szerezni. Sárkányölő Szent Györgyöcskeként rontottak neki környezetük sárkányocskáinak, azok pedig félrehúzták a fejüket és körberöhögtek őket. Aztán — tehetetlenségüket látva — elkeseredtek, másféle kezdtek tájékozódni.

Sokuknak nem a társadalom szempontjából hasznos munkára épülő értékrend ellen van kifogásuk. Saját tapasztalataik alapján éppen azt kérik számon, hogy közvetlenül és egy sor káros mellékhatás kíséretében érvényesül ez az értékrend. Vannak, akik szülei gürcölését, a család érzelmi kapcsolatainak felbomlását látva érzékelik a pénzért folytatott hajszát következményeit. Befolyásos szülők „csöves” gyermekei tudják a legjobban, milyen eszközöket vetnek be némelyek a versenyben. Ők emiatt fordítanak hátat átmenetileg a társadalomnak.

Sok a kallódó, önjelölt művész, és a helyét nem találó fiatal értelmiségi Szedgen: szeretnék, ha csupán ambícióik okán eltartaná őket a társadalom. (A társadalom inkább kéményseprőket és ács-állványozókat keres mostanában.) Állítják és fájallják, hogy igen sok olyan dilettánst eltart ez a társadalom, aki lojalitást színel a hatalomhoz, s az általa pártolt művészeti irányzatokhoz. A fiataloknak viszont, akik netán újat

akarnának, megmértékzezni sincs lehetőségük. Ezt a vitát művekkel lehetne csak eldönteni — ha lennének.

Tettvággyal teli fiatal értelmiségiek fásulnak el jelentéktelen, fölösleges munkát végezve, mert nincs megfelelő hely számukra másutt. S akik kicsit is a közélet áramában élnek, tudják, ékzben olyanok jutnak — összekötetésük révén — pozíciókhoz, akik már többször bizonyították: sem szakmailag, sem emberileg nem felelnek meg az egyekben rögzített követelményeknek.

Mindez — kritikátlanul felnagyítva — igazolást is szolgáltathat a visszahúzó-dásra: hiszen mi értelme próbálkozni, amikor azoknak sem sikerült elérni céljaikat, akik megpróbálkoznak vele? A kiábrándultság másik fő oka egy illúzió összeomlása. Nem minden munka teljesíti ki az ember személyiségét, s azt, hogy kiből mi lehet, egyébként sem csupán az egyének vágyai, hanem a társadalom szükségletei határozzák meg.

Mindenesetre figyelmeztető, hogy körükben is vonzóvá válik a csöves életforma: a maguk módján ők is frusztráltak, akárcsak a társadalom mély rétegeiből származók. E fiatalok — művészaspiránsok, értelmiségiek, diákok — naiv megváltóként, romantikus lázadásból szállnak alá, vendégségbe a pokol tornácára, a csövesek közé — de meneküléstük mögött valóságos társadalmi okok húzódnak.

Tanács István
(Folytatjuk.)

A látvány kihívása

Ha sikerlistát kellene összeállítanom az utóbbi évtized könyvterméséből: a Gyorsuló idő sorozatot feltétlenül az élvonalba tenném. Alig jelenik meg egy-egy kötet, néhány nap múlva már nyoma sincs a boltokban. Hogy mi lehet a siker magyarázata? Ezek a kiadványok egyszerűen rimelnek élet- és gondolkodásmódunkkal. Vagyis imponálóan rövidnek, takarosnak, még kabátunk zsebében is elférnek. Azután izgalmas, aktuális témákat kínálnak az egyes darabok, foglalkozzanak bár történelemmel, biológiával vagy a művészet kérdéseivel. S az se mellékes, hogy egyre sürűbben neves, világhírű tudósok és művészek szólnak meg ebben a formában. Olvashattam például Szentgyörgyi Albert remekbe sikerült könyvét, Az élet jellegét, vagy pedig Kepes György A közösségi művészet felé című tanulmánygyűjteményét.

Kézenfekvő lenne így egy rövid összevetés, bármennyire is különböznek a tematikák. Am elégedjünk meg ennyivel: Kepes munkája kevésbé sikerült. Pedig úgy tűnik, hogy jóformán minden lehetőség adva volt. Hiába viszolyg a szerző a „fogalmak labirintusától”, most is bizonyítja, otthonosan, könnyedén — élvezhetően mozog ebben a közegben. Ugyanakkor korunk vizuális kultúrájáról, környezetesztétikájáról kevesen beszélhetnek hitelesen, érdekesebben, mint a folytonosan utazó, kísérletező képzőművész szerző, aki mellel a cambridgei modern vizuális tudományok központjának

igazgatója, jelentős könyvek, tanulmányok írója. Mi bajom hát akkor végül is Kepes gyűjteményével? Zavarnak a felesleges ismétlődések, a dolgozatok alig változó mélységűsége. A szerkesztés elveire nehezebben tehet, amelyek meglehetősen szűkkelően értelmezte az egységesség kritériumait.

Persze a világot se akarok senkijébe beszélni arról a kötetéről. Hiszen kevésbé ismert és egyre elodázhatóanabbá váló társadalmi-művészeti problémákról szólnak Kepes írásai. Hogyan válaszoltak korunk tárgyformáló művészei a tudományos technikai forradalom által létrejött újszerű kihívásokra? Rendelkeznek-e az alkotók, a hétköznapi emberek azokkal a képességekkel, amelyekkel átfoghatják, értelmezhetnék és befolyásolhatják napaink komplex vizuális arculatát? Egyáltalán: miképpen lehetne az újábramírói környezet és ember valamiféle egészségesebb harmóniáját?

A című tanulmány önmagában is sejteti a szerző programját. Építések, képzőművészek, tudósok, mérnökök és a vizuális művészetek képviselőinek összefogását sürgeti, mert csak a kollektív kutatás, az alkotói együttgondolkodás hozhat érdemleges változást környezetkultúránkban. Az esztétika, a művészet eredendő kereteinek birtokbavételét szorgalmazza tehát az író, ahogyan a képzőművészeti világhét idej törekvése is ez volt. Kepes György könyvének mindenesetre azok a legtanulságosabb, legizgal-

masabb részei, amelyeknél az elvont fejtegetésekhez életeli példák társulnak. A baltimorei fénytorny tervezési folyamatának értékelése például nemcsak a csoportmunka módszereit demonstrálja, hanem a fényhatásokkal foglalkozó szerző sajátos felfogását is.

A pedagógiai munkásságáról ismert tudós is jelen van ezekben az írásokban. Igaz, csak töredékeket kapunk itt a vizuális nevelés gondjaiból, perspektíváiból, ám aktuálizálható, hasznosítható töredékeket, Erdemes többek közt a külső és belső kép nevelési konzekvenciáit újra átgondolnunk, mert egy korszerűbb látásnevelés kimunkálásánál meghatározó erejük. És izgalmas lenne azt is megvizsgálni: miféle összecsengés van képzeletünk, képzelőerőnk elsatnyulása és érzelmi kultúránk polarizáció között. Gyanítom ugyanis, hogy csak az efféle eredmények adhatnának valódi nyomtérítést a vizuális nevelés jelentőségének.

Kepes György tanulmányai tehát keretet kiindulási pontokat nyújtanak napjaink környezetkultúrájának értékeléséhez, s valamennyiünk felelősségére apellálnak. Kivédhetetlenek, megkerülhetetlenek nevezik a szerző korunk kihívásait, és hozzátesszi: „felkészületlenül szembeállni velük nem lehet”. Így igaz. Mint ahogy az is tény: a közösségi művészet gyakorlata már szűkebb pártárkban sem ismeretlen.

SZUROMI PÁL

Új módszer

A pisztráng mesterséges tenyésztésének Magyarországon először alkalmazott új módszerét, a folyékony oxigénnel történő nevelést vezették be a Balatoni Halgazdaság ódörögpusztai pisztrángostelepén. Hat fém-tartályt szereltek fel, szekrebe, az egyenként 33 köbméteres tartályokba a bauxitbányák karsztvizét vezeték fel, majd literenként tíz milligramm oldott oxigént adagolnak. Ezután betelepítik a vizet három és fél dekászárazókkal.

Az új eljárás előnye, hogy jelentősen rövidül az áruhal-előállítás ideje: 4–5 hónap alatt eléri a húsz-harminc dekászárazó súlyt, míg a szabadban levő medencékben nyolc- kilenc hónapra van szükség a pisztrángok felneveléséhez. Ugyanakkor a tartályokban nevelt halak kevesebb takarmányt fogyasztanak: másfél kilogrammból lehet egy kiló halhúst előállítani. Az eddigi évi 180–200 tonna helyett háromszáz tonna pisztrángot szállíthat a telep.

Lemezrekordok

Minden eddiginél sikeresebb évet zárt tavaly a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat: rekordmennyiségű, öt és fél millió lemezt vásároltak meg a zenebarátok 1980-ban. A gyűjtők számára különösen érdekes lemezek is napvilágot láttak, amelyeken régi zene — barokk muzsika, gregorián ének — szólal meg, s lemezeire vették a zenei kutatómunka újabb eredményeit is.

Liszt koronázási miséje — amelyen Lehel György vezényletével a Magyar Rádió és Televízió Ének- és Zenekara, valamint Kincses Veronika, Takács Klára, Gullyás Dénes és Polgár László működött közre — 30 ezer példányban fogyott el. A Bartók: Gyermekeknek sorozat albumát — Ránki Dezső tolmácsolásában — húszezren vásárolták meg. Hasonló volt az érdeklődés Kocsis Zoltán koncertlemezére iránt.

A legnagyobb példányszámban egyébként Johann Sebastian Bach műveit vásárolták. A Lehotka Gábor közreműködésével készült lemezből — amelyen a D-moll toccata és fuga is felcsendül — 40 ezret, a Klemperer Budapesten sorozat első, ugyancsak Bach-zenét megszólaltató lemezéből 26 ezret adtak el. A tavalyi év komolyzenei aranylemezeit — Beethoven IX. szimfóniájának dirigálásáért — Ferencsik János vehette át.

Megnőtt az érdeklődés az irodalmi felvételek iránt. Latinovits Zoltán József Attila verseit tolmácsoló lemezéből 40 ezer talált gazdára, s népszerű volt a világlíra öt-lemezes albuma is. A karácsonyi vásár slágere Mezei Mária kétlemezes albuma volt.

A Neoton-família lemezeiből 200 ezret, a popzenei világra berobbant miskolci Edda-művek első lemezéből 142 ezret vásároltak.

(MTI)

A mellékfoglalkozásban tölthető időről

Mellékfoglalkozást szeretne vállalni B. I. szegedi olvasónk. Korábban már dolgozott mellékfoglalkozásban, de úgy tudja, azóta már változtak a feltételek. Szeretné tudni, hány órát dolgozhat mellékfoglalkozásban, s a végzett munka díjazása függ-e a főfoglalkozásban elért keresetétől.

Valóban változtak a főfoglalkozáson kívüli munkavégzésre vonatkozó szabályok. A változások főként azok számára jelentősek, akik mellékfoglalkozásban fizikai munka végzésére vállalkoznak. A mellékfoglalkozás lehetséges időtartama fizikai munka esetén meghosszabbodott. Korábban mellékfoglalkozást csak a főfoglalkozás szerinti törvényes munkaidőnek harmadára, vagyis 64 órára lehetett létesíteni, időtartamra.

Most a mellékfoglalkozásban a foglalkoztatás a munkahelyi törvényes munkaidőjének legfeljebb terjedhet, vagyis 44 óras munkaidőnél havi 96 óra lehet. Ez vonatkozik arra a dolgozóra is, aki főfoglalkozásában nem fizikai munkát végez, de mellékfoglalkozásában fizikai munkát vállal. Ha viszont a dolgozó (akár fizikai dolgozóról van szó akár nem) mellékfoglalkozásában nem fizikai munkát végez, ez utóbbi foglalkoztatásában törvényes munkaidőjének továbbra is csak harmadát töltheti munkában. A tévedések elkerülése végett megemlítjük, hogy mellékfoglalkozásról akkor beszélhetünk, ha az egyes munkaviszonyokban a munkaidőnek harmadára, vagyis 64 órára lehetett létesíteni, időtartamra.

A korábbi rendelkezés kimondja azt is, hogy a dolgozó mellékfoglalkozás létesítésére csak akkor kaphat engedélyt, ha a munkáltatónál legalább két éve munkaviszonyban áll. Ezen is enyhített az új rendelkezés, a kétévi munkaviszony az engedély megadásának most nem feltétele.

A bérezés szabályai nem változtak. A mellékfoglalkozásban a munkaköri besorolás és az ezzel járó személyi alappér megállapítása független a főfoglalkozás munkaköri besorolásától és személyi alappérétől. A mellékfoglalkozás keretében végzett munkát az erre a munkakörre megállapított alappértékelés szerint kell díjazni.

Dr. V. M.

NAP MINT NAP

Csak ma!

Árengedményes teavásár

a földszinti akcióterületen
1/2 9-től 19 óráig

A lakástextilosztály szolgáltatása:

faltól falig szőnyegek

minta utáni értékesítése

és ingyenes házhoz szállítása

Éttermünk ajánlata 1981. január 22-én

„Neves személyek közkedvelt ételei”

A MŰSORBAN FELÉPNEK:

KOVÁCS ERZSEBET
KÉKESI JÁNOS
HOLLÓS ILONA
PUTNOKI GÁBOR

SZEGED
NAGYÁRUHÁZ